ప్రయాణం

కమలిని ఫస్టుక్లాసు కుపేలో కూర్చునుంది. రెండో సీటు ఎవరో స్త్రీకే యిచ్చారు. ఆషాఢమాసం రైలు చాలావరకు ఖాళీగా వుంది. తన సూట్‌కేసు చిన్న బ్యాగ్ సీటుమీదే పెట్టేసి కిటికీ దగ్గరగా జరిగి బయటకి చూస్తోంది కమలిని. ఇంకా రైలు బయలుదేరేందుకు పావుగంట సమయముంది. ఆమె సందిగ్ధంగా అటూ యిటూ ప్లాట్‌ఫారంపైపు చూస్తోంది.

శంకర్ తనకు వీడ్కోలు చెప్పడానికి రాలేదు. రాడని తనక్కి తెలుసు. తనని, తన ఉనికినీ పట్టించుకోని, పట్టించుకోవడం యిష్టంలేని వ్యక్తి శంకర్. అలాంటివాడు తనేదో ఊరు వెళ్తోందంటే అతనొచ్చి తనకి వీడ్కోలు చెప్తాడనుకోవడం అత్యాశ. కానీ కమలిని కళ్ళు ప్లాట్‌ఫారంపైపు చూస్తూనే వున్నాయి.

రైలు కదిలేందుకు ఇంకా పదినిముషాలుంది. లైట్లు వెలిగి పట్టపగలులా వుంది—రైల్వే స్టేషన్.

'నేనెందు కతనికోసం పెదకాలి? నేను అక్కరలేదనుకున్న మనిషికోసం నే నెందుకు పాకులాడాలి?' అని గట్టిగా పైకే అనేసుకుని తల విదిలించింది కమలిని. పుస్తరాల బండి వస్తే ఒక మాగజైన్ కొని తిరగేస్తూ కూర్చుంది.

ఇంతలో హడావిడిగా ఆమె వచ్చి రైలెక్కింది—లోపలికొచ్చి సూట్ కేసు బెడ్డింగు సర్ది, కమలిని వంక చూసి మెత్తగా స్నేహంగా నవ్వింది—చటుక్కున కిటికీ దగ్గరకు వెళ్ళి, ప్లాట్ ఫారమ్మీద వున్నతనికి వీడ్కోలు చెప్పింది. రైలు నెమ్మదిగా కదిలింది.

కమలిని చూపులు ఆఖరుసారిగా ప్లాట్ ఫారమంతా వెదికాయి. ఆమె కళ్ళుమూసుకుని వెనక్కి జారగిలపడింది.

రెక్కలొచ్చి స్వేచ్ఛాలోకాల్లోకి ఎగిరిపోతున్న భావన ఒక్కక్షణం కలిగింది. అంతలోనే సుడిగాలిలో రెక్కలు తెగి ఒంటరిగా సముద్రంలో రాలిపోతున్న భావన కూడా కలిగింది.

కమలిని కళ్ళు తెరిచి చూసింది. రైలు. స్టేషను వదిలింది.

ఎదురుగా ఆమె బెర్తుమీద దుప్పటీపరచుకొని, దిండు పెట్టుకుని సీట్ గా సర్దుకుంది.

కమలిని లేచి వాటర్ బ్యాగ్‌లోంచి నీళ్ళు వొంపుకుని తాగింది. ఆమె మళ్ళీ పలకరింపుగా నవ్వడంతో దొరికిపోయిన దొంగలా సన్నగా నవ్వి " మీ పేరేమిటి ? " అని అడిగింది.

" నాన్సీ " అంది.

" ఎక్కడికి వెళ్తున్నారు ? "

చెప్పింది నాన్సీ. కమలిని మళ్ళీ ఒక్కక్షణం ఆలోచనలో పడింది.

తనెన్నోసార్లు హాయిగా, శంకర్‌తో జంటగా ఎన్నో ఊళ్ళు తిరగాలనుకుందిగానీ, అతనెప్పుడూ తనని పట్టించుకోలేదు. ఎప్పుడూ తనొక్కడే ఎక్కడికెళ్ళినా వెళ్ళిపోయేవాడు. తనెంత బతిమాలినా ఏదో సాకు చెప్పేవాడు. తన సాంగత్యంపట్ల అతను చూపిస్తున్న

అయిష్టతకి తనెంత తల్లడిల్లిపోయేది ? అవమానపడేది ? పౌరుషపడేది ? ఫలితం ! తను కన్నీళ్ళతో వెనక్కి తగ్గిపోతే అతను దర్జాగా యీల వేసుకుంటూ సూట్ కేస్ పట్టుకుని వెళ్ళిపోయేవాడు.

కమలిని కళ్ళల్లో సన్నటి కన్నీటిపొర.

కండక్టర్ వచ్చి సీట్లకింద చూసి—

" ఈ మధ్య కొందరు దొంగలు రైలు బయలుదేరటానికి ముందే ఫస్టుక్లాసు పెట్టెల్లో సీట్లకిందచేరి నిశ్శబ్దంగా పడుకొని రైలు బాగా స్పీడందుకున్నాక ప్రయాణీకుల్ని బెదిరించి దోచుకుంటున్నారు " అన్నాడు నవ్వుతూ. కమలిని నవ్వింది. నాన్సీ కూడా నవ్వింది — అప్పుడు చూసింది కమలిని—నాన్సీ చాలా అందంగా వుందని. అరటిదూటలాంటి శరీరచ్ఛాయ, ఆరోగ్యకరమైన అవయవ సంపద. నవ్వేటప్పుడు సొట్టలు పడే గులాబీ బుగ్గలు. నిష్కల్మషంగా, నిండుగా వుండే ఆమె నవ్వు చూస్తే ఆమె స్నేహమయి అని తెలుస్తోంది.

కమలిని తన బాధని పక్కకి నెట్టి నాన్సీతో కబుర్లలో పడింది. నాన్సీలో చిలిపితనం, అల్లరితనం లేదు. హుందాగా, గంభీరంగా వుంది. నిండా చూస్తే పాతిక సంవత్సరాలుంటాయనిపించలేదు. ఆమె రూపాన్ని బట్టి చూస్తే ఆమె చాలా చలాకీ, చిలిపి అమ్మాయనుకుంది. కానీ మాటల్లో పడ్డాక అభిప్రాయం మార్చుకుంది కమలిని. నాన్సీ కళ్ళల్లో అనుభవం తాలూకు నీలినీడలున్నాయి.

రైలు చాలా వేగంగా ముందుకు దూసుకుపోతోంది. నాన్సీ పోలెథిన్ బ్యాగ్‌లోంచి రెండు స్వీట్లు, ఒక కేక్, ఒక అరటిపండు యిచ్చింది.

కమలిని ఆశ్చర్యంగా చూసి " ఇదేమిటి " అంది.

"మీకు అసలు కారణం చెప్తే....మరి ఎలా అర్థంచేసుకుంటారో" అంది నాన్సీ.

" ఫరవాలేదు చెప్పండి. "

" ముందు తినేయండి చెప్తాను " అంది. ఆ చెప్పటంలో కొంచెం చమత్కారం — కొంత విషాదం, భయం వున్నాయని కమలినికి అనిపించింది. కానీ అంతలోనే తనని తనే విమర్శించుకుంది. పచ్చ కామెర్లవాడి సామెతగా తన దృష్టి ఆలోచనా మారిపోవటం లేదు కదా అనుకుంది.

తినడం మొదలుపెట్టి నవ్వుతూ నాన్సీపైపు తిరిగి అంది.

" మీకంత ఆనందం కలిగించిన విషయమేమిటో తెలుసుకోవాలని వుంది—"

నాన్సీ కొంతసేపు నిశ్శబ్దంగా కిటికీలోంచి బయటికి చూసి చటుక్కున కమలినికేసి తిరిగి—

" నాకు నా భర్తనుండి విడాకులు లభించిన రోజు. ఈ రోజుతో అతనికీ నాకూ ఏవిధమైన సంబంధమూ లేదు—" అంది.

నిజంగా కమలిని గతుక్కుమంది. ఆమె ఏ కోశానా ఊహించని విషయం—ఊహించని దృక్కోణం, వెంటనే ఏం జవాబు చెప్పాలో తెలియలేదు. అలా అని వెంటనే ఏదో ఒకటి మాట్లాడలేకపోయింది అభినందనలు తెలియజెయ్యడానికి ఏదో సంకోచం, తరతరాల సంప్రదాయపు సంకెళ్ళు, ఆమెను బంధించాయి. ఆమెవంక తదేకంగా చూసింది. వెంటనే తనలో తాను సర్దుకుంది—తనకంటే నాన్సీ ఎన్నో రెట్లు నయం. తనలో సాహసం, దృఢ నిశ్చయం లేవు.

కమలిని నెమ్మదిగా " సారీ నాన్సీ ! మీ సంతోషం అర్థంచేసుకో గలను గానీ యింత చిన్న వయస్సులోనే మీరు జీవితంలో ఎదురుదెబ్బ తిన్నందుకు బాధగా వుంది " అంది. నాన్సీ చిన్నబుచ్చుకోలేదు. " ఆ బాధంతా మర్చిపోయాను....నిజం ! నే నా సంకెళ్ళనుండి బయట పడతానా అని భయపడ్డాను—కానీ బయటబడ్డాను " — నెమ్మదిగా తన కథ చెప్పడం మొదలుపెట్టింది.

" విలియమ్స్, నేనూ ప్రేమించి ఒకరంటే ఒకరు యిష్టపడి పెళ్ళిచేసుకున్నాం. అయితే మగవాడు పెళ్ళికిముందు ఎంత తెలిసినా పెళ్ళయినాక అతని అసలు రూపం తెలుస్తుందని నాకు తర్వాత తెలిసింది. ఒక్కటి గుర్తుంచుకోండి. మగవాడు వేరు. మొగుడు వేరు. మగవాడుగా ఎంతో మంచిగా వున్నవాడు మొగుడుగా మారగానే దుర్మార్గుడైపోతాడు." నాన్సీవాదం కమలినికి చిత్రంగా అనిపించినా, అవాస్తవంగా అనిపించలేదు. ఆమె తన అనుభవంలోంచి కొన్ని సత్యాలు చెప్పిందనిపించింది.

" విలియమ్స్ అంత డబ్బు మనిషని నేను పెళ్ళి అయిన నెల్లాళ్ళ వరకూ గ్రహించలేకపోయాను. అతనికి నామీద, నా ఆరోగ్యంమీద, నా సౌఖ్యంమీద, నా మనసుమీద వున్న యిష్టాకంటే అతనికి డబ్బుమీద వున్న యిష్టం చాలా రెట్లు ఎక్కువని నా కర్థమైంది—

" అతను నే సంపాదించే జీతం లెక్కలువేసి నా ఖర్చులు తీసేసి, మిగిలినది అతని చేతిలో పొయ్యాలనే నియమం చేశాడు. మొదట్లో అది నాకేమంత బాధ అనిపించలేదు. కానీ క్రమేణా అది నా ఖర్చుమీద కూడా నిఘాగా మారింది. నేను ఉద్యోగానికి వెళ్ళినప్పుడు ఎన్నిసార్లు కాఫీ తాగాలి, పక్కనెవరైనా వుంటే ఎలా అది కూడా మానెయ్యాలి— అంటూ రోజూ నాకు పాఠాలు మొదలుపెట్టాడు. నే నతని మాటలకి పెద్దగా ప్రాముఖ్యం యివ్వలేదు. అయితే అతను వదల్లేదు. నా జీతం పైసలతో సహా లెక్కలడిగి వేధించటం మొదలుపెట్టాడు. నేను విసుక్కున్నాను.

" నువ్వు సంపాదించే ప్రతి పైసామీదా నాకే అధికారం వుంది. నీకు కాదు " అన్నాడు—నేను సహించలేకపోయాను. మా మధ్య రోజూ ఘర్షణ జరుగుతూ వుండేది. నెమ్మదిగా అతనిలోని సర్వ లక్షణాలూ బయటపడటం మొదలుపెట్టాయి. రెండు మాటల తర్వాత అతను పశువులా మీదపడి కొట్టేవాడు. నేనెంతో కంగారుపడ్డాను. మా అమ్మా నాన్నా నన్నే తిట్టారు. " కావాలని చేసుకున్నావు. అతనొక దెబ్బవేస్తే మాత్రం నీమీద ప్రేమ లేకుండా పోతుందా నువ్వు ఓర్చుకోవాలి " అనడం మొదలుపెట్టారు. రోజూ దెబ్బలు భరించటం నావల్ల కాలేదు. నిజంగా నా తమ్ముడు నాకు అండగా నిలిచి నన్ను మళ్ళీ మనిషిని చేశాడు. ఆరునెలల్లో నేను నరకం ఎలా వుంటుందో అనుభవించాను. వద్దు బాబూ. ఏడేడు జన్మలకి సరిపడినంత అనుభవమిచ్చాడతను. ఇప్పుడు నాకు మగవాడంటే అసహ్యం, భయం " ఆమె మాటలు చాలా తీవ్రంగా వున్నాయి.

నాన్సీ, కమలినీ మంచి స్నేహితులయ్యారు. ఇద్దరూ భోజనాలు ఆర్డరు చేసుకుని తిన్నారు—కమలిని బయటకి మామూలుగా వున్నా ఆమె మనసులో చితాగ్ని రగులుకుంటోంది. నాన్సీ పడిన వేదనకి తన వేదనేం తీసిపోదు. కానీ ఎందుకు తనింకా పట్టుకు వేలాడుతోంది. ఈ ప్రశ్నకి ఒక్కటే జవాబు. చేతకాక—ధైర్యంలేక.

" పోనీలే చిన్నపిల్ల మీరు. రేపు మళ్ళీ పెళ్ళిచేసుకున్నా ఫరవాలేదు " అంది కమలిని.

" అదేమీ లేదండి—ఇదేమైనా ఖాళీ అయిన సీటును భర్తీ చెయ్యడమా ? తల్చుకుంటేనే అసహ్యంగా వుంది " అంది నాన్సీ.

ఏ మతమైనా, ఏ కులమైనా, ఏ జాతైనా, ఏ దేశమైనా స్త్రీ పురుషుల సంబంధం ఒకలాగే వుంది. పురుషుడు తన ఆధిక్యాన్ని ప్రదర్శించటానికి, దౌర్జన్యం చేయటానికి ఏ దేశమైతేనేం ?—

కమలినికి రవి—రమ గుర్తుకొచ్చారు. వారు అన్యోన్యంగా వుంటారు. తనొస్తున్నట్లు టెలిగ్రాం అందగానే యిద్దరూ ఆనందిస్తారు. రవి స్టేషన్ కొస్తాడు. ఆ తర్వాత నిజానికి తన గురించి తనేమీ ఆలోచించుకోనవసరంలేదు — నిజానికి రవి ఎవరు ?

శంకర్ ప్రాణస్నేహితుడు. పెళ్ళి అయిన తర్వాత శంకర్ పరిచయంచేస్తే పరిచయమై ఎంతో సన్నిహితుడయ్యాడు. రమ కూడా ఎంత స్నేహం నెరిపింది. తననుండి ఏమీ ఆశించకుండా కేవలం మంచి మిత్రులుగా, తోబుట్టువులుగా....అంతకంటే ఎక్కువగా ఆత్మీయులై పోయారు. నిజంగా తను వస్తున్నట్లు తెలిస్తే రవి ఎంత సంబరపడతాడు ?

' నిన్ను నిన్నుగా ప్రేమించుటకు
నీ కోసము కన్నీరు నించుటకు ' అన్న శ్రీశ్రీ మాటలు తనకెన్నిసార్లు గుర్తుకొస్తాయి ? ఆ పాటలోని మాటలు తన గుండె నెంత కోస్తాయి ?—మాటలెంత తియ్యగా వుంటాయి. ఎంత వాడిగా ఉంటాయి. కానీ మనసులు, మనుషులు అలా వుండవు.

కమలిని నెమ్మదిగా నిద్రలోకి జారుకుంది. అదీ కలత నిద్రే. అంతర్లీనంగా ఆలోచనలు సాగుతూనే వున్నాయి. ప్రేమించుకున్నాం— అని చాటుకుని పెళ్ళిచేసుకున్నాక నాన్నీ విషయంలో అతనంత దారుణంగా ఎందుకు ప్రవర్తించినట్టు ? శంకర్ మాత్రం తనంటే యిష్టపడి, కట్నకానుకలు వద్దని, తల్లిదండ్రుల్ని ఎదిరించి తనే కావాలని చేసుకోలేదు ? మరెందుకింతటి తిరస్కారం జరిగింది. తను బతికుండగానే, ఆరోగ్యంగా తిని తిరుగుతుండగానే, తనని పక్కకినెట్టి మరో ఆడదాన్ని పెళ్ళిచేసుకునే స్థితికి వచ్చిన మగాడితో తనింకా కలిసి ఎందుకు బతుకుతోంది ? చేతకాక ? మరో మార్గం లేకా ?—తనంత తాను బతకగలననే ధైర్యం లేకనా ?—ఇవన్నీను. ఇంకెవరితోనైనా ఈ జీవితం పంచుకుందామనే

ఆలోచన తనకెందుకు రాలేదు ? పోనీ ఈనాటికీ శంకర్ని మనసారా ప్రేమిస్తున్నానని రూఢి ఏమీ వున్నట్లు లేదే ! తనని నిర్లక్ష్యం చేసిన భర్తనే ప్రేమిస్తూ ఏ స్త్రీ కూర్చోదు. కానీ మనసూ శరీరం చచ్చిపోయినా, భర్తతోనే బతికేస్తోంది. ఎందుకు ? ఎందుకు ? ఎందుకు ?—

కమలిని ఉలిక్కిపడి లేచింది. రైలేదో స్టేషన్లో ఆగివుంది. లేచి మంచినీళ్ళు తాగి బెర్తుమీద వాలింది. నాన్సీ హాయిగా నిద్ర పోతోంది. ఆ ముఖంనిండా ప్రశాంతత. మరో నాలుగు గంటల్లో రైలు కలకత్తా చేరుతుంది. కమలినికి ఒక్కసారి దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది. తనెందుకిలా నాశనమైపోయింది ? ఇందులో తన బాధ్యత ఎంతవరకుంది ? తనూ అందరిలాగే ఎంతో అపురూపంగా, కలలు కంటూ వివాహ జీవితంలోకి అడుగుపెట్టింది. కానీ, ఆర్నెల్లు తిరక్కుండానే శంకర్ అసలు స్వరూపం బయటపడింది. అతనికి ప్రేమ అనేదే లేదని—ఆడదాని కొంగు తగిలితే మంత్రించినట్టు అటు వెళ్ళిపోతాడనీ అర్థమైంది. అయినా తనేం చేసింది ? ఆత్మగౌరవం చంపుకుని అతనితో కాపురం చేస్తూనే వుంది. ఈ ముప్పై అయిదేళ్ళ వయసుకే తన మనసు పూర్తిగా చచ్చిపోయింది. మొన్న శంకర్ అన్నిటికీ తెగించి ఒకామెని పెళ్ళిచేసుకున్నాడు. తను కోర్టు కెళ్తే తనకేం దక్కుతుంది ? మరింత అప్రతిష్ట—అల్లరి. తను భరించలేని సానుభూతి. అంతేగానీ విరిగిన తన మనస్సు అతుక్కోదు. వాడి, రేకులు రాలిపోయిన హృదయకుసుమం మళ్ళీ వికసించదు. తను వాతావరణం మార్పుకోసం యిలా బయలుదేరింది. అతనిలో తను వెళుతున్నాననే బాధగానీ, బాధ్యతగానీ లేదు. ఇంతటి తన జీవితంలో పరిపూర్ణంగా తనకే చెందిన ఒక్క వ్యక్తిని సంపాదించుకోలేకపోయింది.

ఉండుండీ కమలినిని దుఃఖం కమ్మేస్తోంది. కన్నీరు వరదలై ప్రవహిస్తోంది. రైలు వేగంగా పరుగెడుతోంది.

రైలు ప్లాట్‌ఫారంమీదకి వచ్చి కూడా పరుగెడుతూనే వుంది. ఏటికి ఎదురీతలా కమలిని చూపులు ప్లాట్‌ఫారంమీద ఎదురు పరుగెడుతూ, ట్రైన్ వేగంతో పోటీ పడుతున్నాయి.

దూరంగా, తెల్లని డ్రస్‌లో రవి కనిపిస్తే ప్రాణం కుదుటపడింది. రవి చూడనే చూశాడు. పరుగెత్తుకొచ్చాడు. రైలు ఆగింది. ఆమె కంపార్టుమెంటు గుమ్మంలో అతను నిలిచి వున్నాడు. ఎంత ఆనందం ?—

కమలిని గుండె గుబగుబ లాడింది. అసలు తనకోసం ఎవరైనా జీవితంలో యిలా రావడం ఎంత కొత్త ? ఇందులో ఎంత థ్రిల్—ఎంత ఆనందం ?

కమలినిలో దుఃఖం పొంగి రాబోయింది. 'ఛీ ! ఏమిటిది ? ఏదో కొంప మునిగిపోయినట్లు, స్టేషన్‌లోనే ఏడిస్తే, అతనేమైపోతాడు ?'—నెమ్మదిగా తమాయించుకుంది.

"నెమ్మదిగా దిగు" అంటూ చెయ్యి అందించాడు. కమలిని వొణుకుతున్న చెయ్యి అందించింది.

"ఈ చెయ్యి యింత వేడిగా వుందేమిటి ?" అనుకుంది కమలిని.

"ఈ చెయ్యిలా మంచులా వుందేమిటి ?" అనుకున్నాడు రవి.

"ఈ ట్రయిన్ అరగంట లేటు తెలుసా ! నిరీక్షించటంలోవున్న బాధ యిప్పుడు తెలిసింది"—

అతన్ని కళ్ళెత్తి సూటిగా చూసింది కమలిని. అతని మాటలు, గొంతు కొత్తగా వినిపించాయి.

రవికి తనంటే ఎంతో అభిమానం, యిష్టం, గౌరవం. కానీ యింకేమీ కాదు. తనని తానుగా అభిమానించే వ్యక్తి రవి—మళ్ళీ గట్టిగా అనుకుంది.

" చాలా అలసిపోయినట్లున్నావు " అంటూ సామాను పోర్టర్‌చేత పట్టించి నడవటం మొదలుపెట్టాడు. కమలిని వెనక్కి తిరిగి చూసింది. అప్పుడే నాన్సీ తనకోసం చూసి, నవ్వి చెయ్యి ఊపింది—కమలిని నాన్సీకి చెయ్యెత్తి వీడ్కోలు చెప్పింది. తను బ్యాగ్‌లో వదేసుకున్న నాన్సీ ఎడ్రస్ కార్డు మరొక్కసారి చూసుకుంది.

రవి డ్రైవింగ్ సీటులో కూర్చుని ముందు డోర్ తీశాడు. కమలిని ఎక్కి కూర్చుని డోర్ మూసింది. రవి డోర్ సరిగా పడలేదేమోనన్నట్లు కమలిని మీదుగా చెయ్యి పోనిచ్చి చెక్ చేశాడు. ఆమెంత వెనక్కి సీటుకి అతుక్కుపోయినా, అతని చెయ్యి ఆమె గుండెల్ని తాకుతూ ప్రయాణించింది—కమలిని మూడ్ ఏదోలా అయింది.

" రమేలా వుంది ? " అంది.

కారు స్టార్టయింది. అతను రెండు నిముషాలు నిదానంగా రోడ్డు వైపు పరిశీలనగా చూసి, స్టేషన్ అవుట్ గేటులోంచి సర్రున ఎడంవైపు మలుపు తిప్పాడు. కమలిని జాగ్రత్తగా నిలతొక్కుకుందిగానీ లేకపోతే పూర్తిగా అతనిమీద పడిపోయేది. అతని పెదవులమీద సన్నటి నవ్వు, చూపులలో కొంటెతనం వ్యూ మిర్రర్‌లోంచి చూసి ఆమె ఒక్కక్షణం కలవరపడింది.

" ఓ....బ్రహ్మాండంగా వుంది " అన్నాడు.

" ఏమిటి ? " అంది తడబడుతూ—

అతను ఫెళ్ళున నవ్వి ఓరకంట చూస్తూ " రమేలా వుందని అడిగావుగా " అన్నాడు. తన మతిమరుపుకి తనే చిరాకుపడిపోయింది కమలిని.

" రవీ ! నువ్వు చాలా మారిపోయావు " అంది గుబులుగా.

" నేనా ! మారానా ! పోనీలే, ఆ మార్పేదో మంచికోసమే అయివుంటుంది. అయినా మనుషులు మారకపోతే మానులు మారతాయా?" అన్నాడు.

అప్పుడే సూర్యుడు తన వెచ్చని కిరణాలు వాలుగు వైపులా పరుస్తున్నాడు—కారు మెత్తగా సాగిపోతోంది. కమలిని ఆలోచనల్లో మునిగిపోయి వుండగా, యిల్లు చేరింది. ఇంట్లో అడుగుపెడుతూనే రమ ఇంట్లోలేదని కమలిని గ్రహించింది. ఒక్కసారి అవమానంతో కుంచించుకుపోయింది. ఏదో తప్పుచేస్తున్నట్లు బాధపడింది.

" రమ లేదని చెప్పలేదే " అంది. తన గొంతులో తొట్రుపాటు కనిపించకూడదని ప్రయత్నిస్తూ—

" ఏదీ—యింకా చెప్దామనుకుంటూనే చెప్పలేదు. అయినా ఇప్పుడేమైంది ? "

" ఏమీ కాదులే. ఊరికే అడిగాను " అంది కమలిని. తనెక్కువగా ఉలికిపడుతున్నానేమోనని అనిపించిందామెకి.

రవి ఏనాటి మిత్రుడు ? ఎంత మంచివాడు ? ఎంత సంస్కారవంతుడు ? తనే పిచ్చి ఊహలతో కలతపడుతోంది అనుకుంది లోలోపల.

స్నానపానాదులు కాఫీ టిఫెన్ అన్నీ అయ్యాక స్థిమితంగా సోఫాలో ఎదురుగా కూర్చుని చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు రవి.

" అసలేం జరిగింది కమలా " అన్నాడు.

" ఏముంది జరగడానికి " అంది కమలిని.

" నువ్వేం చెప్పకపోయినా నాకన్నీ తెలుసు. నీకు జరిగిన అన్యాయం నీయందు శంకర్ చూపించిన నిరాదరణ ఆలోచిస్తే నా మనసంతా కుతకుతలాడిపోతోంది. "

అతని నోటివెంట వెలువడుతున్న ప్రతి మాటమా కమలిని శ్రద్ధగా పరిశీలిస్తోంది.

" నేను రెక్కలు కట్టుకుని అక్కడికొచ్చి వాలాలనుకున్నాను. కానీ ఎలా కుదురుతుంది ? నిత్యం నిన్ను తల్చుకుంటున్నా రాలేక పోయాను. "

కమలిని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూంటే అతని మాటల్లో అతని గురించే గానీ అతని భార్య రమ ఫీలింగ్స్ లేవు.

" కమలినీ ! నువ్వంటే నాకెంత యిష్టమో చెప్పలేను. స్నేహితుడి భార్యవయిపోయావని ఇన్నాళ్ళూ, పెదవి విప్పలేదుగానీ, ఇంక ఆలస్యం చెయ్యడం అనవసరం. నీలాంటి అందగత్తె తెలివైనదీ, అన్నిటికీ మించి మంచిదానిని—ఆ శంకర్ సరిగ్గా చూసుకోలేకపోయాడు. నువ్వింక వాడి గురించి ఆలోచనలు మానెయ్. నీకు నే నున్నాను "—రవి ఆవేశంగా మాట్లాడేస్తుంటే కమలిని అవాక్కయి చూస్తూండిపోయింది. తను కట్టుకున్న స్నేహ సౌధాలు పునాదుల్లోంచి కూలిపోతుంటే నిస్సహాయంగా, నిర్జీవంగా చూస్తూండిపోయింది.

ఏమిటి రవి మాట్లాడుతున్నది ? తనిప్పుడు మరో మగాడి పొందుకోసం తపిస్తోందా ? లేదే ! చచ్చిపోయిన మనసూ, శరీరం మళ్ళీ జీవం పోసుకోవడం ఈ జన్మకి సాధ్యపడదు. తనకిప్పుడు కావల్సింది మనశ్శాంతి. నిష్కల్మషమైన స్నేహం—అంతే. కానీ ఇదేమిటీ వైపరీత్యం ? ఇది తను ముందే ఊహించి వుంటే ఈ ఛాయలకి కూడా తను వచ్చేది కాదు. రవిలో ఇలాంటి ఒక రాక్షస ప్రవృత్తి దాగివుందని తనెందుకు గ్రహించలేకపోయింది ?

కమలినిలో దుఃఖం పొంగి పొంగి పొర్లింది. పరాయి మగాడు 'నువ్వంటే నా కిష్టం' అని ఒక స్త్రీని, అదీ పెళ్ళయిన స్త్రీని అవమానించ

గలిగాడంటే అది కట్టుకున్న మొగుడు యిచ్చిన అలుసు, లొసుగు. ఇన్నాళ్ళు తనని అవమానించలేని రవి, ఈరోజు తనని శంకర్ బయట పెట్టగానే ముందుకొచ్చాడు. అంటే సీటు ఖాళీ అయిందని తెలిసి ప్రయత్నించటమేగా—'. ఒక్కసారిగా కమలినిలో క్రోధం కట్టలు తెంచుకుంది, ఆ క్షణంలో శంకర్ కనిపిస్తే చంపేయాలనే కసి, తెగువ ఆమెని ఊపేశాయి. శంకర్ మరొక ఆడదాన్ని పెళ్ళిచేసుకున్నప్పటి కంటే, తనని తృణీకరించినప్పటికంటే ఇప్పుడామెకి, భరించరాని అవమానం కలిగింది. ఆమె నిస్సహాయంగా చేతుల్లో ముఖం దాచుకుని ఏడ్చింది.

" రవీ ! నీకు పిచ్చిగానీ పట్టిందా ? నాతో ఎందుకలా అవమాన కరంగా మాట్లాడుతావు. నేనెప్పుడైనా అలాంటి దృష్టితో నిన్ను చూశానా " అంది ఏడుపు మధ్య.

" లేదు. నిజమే. కానీ ఇక ముందు నన్నా దృష్టితో చూడు "—

ఆమెకి వొళ్ళుమండిపోయింది. చెంప పగలకొట్టాలనిపించింది. అయినా తమాయించుకుంది. అతని వుద్దేశం, వాదన ఏమిటో తెలుసుకోవాలనిపించింది.

" మరి రమనేం చేస్తావు ? " అంది క్రోధంగా, వ్యంగ్యంగా.

" ప్చ ! దానిమీద నాకెప్పుడూ మోజులేదు. నేను దానితో సుఖపడిందీ లేదు. ఏదో కాలక్షేపం " అన్నాడు.

పరాయి ఆడదాన్ని వలలో వేసుకోవాలనుకున్న ప్రతి మగాడు భార్య గురించి మాట్లాడే మొదటి వాక్యమే అది—

కమలిని మనసు భగ్గున మండిపోయింది. ఆవేశంతో ఊగిపోయింది —

" కాదు. కానేకాదు నీ కే సుఖానికీ లోటులేదు. ఇప్పుడు నామీద మోజుతో, నా అసహాయ స్థితిని అసరాగా తీసుకుని నన్ను మొగ్గులోకి లాగుతావు. రమ గుండెల్లో నిప్పులు పోస్తావు. ఇన్నాళ్ళు కాపురం చేసిన రమ పనికిరానిదానిలా అందర్లో ఆమెని అవమానిస్తావు. మళ్ళీ మరొక భ్రాష్టుడు ఇవే మాటలు రమతో అనే అవకాశం కల్పిస్తావు. ఆమెని అవమానిస్తావు "—కమలిని ఆవేశంగా గొంతు చించుకుని అరిచింది.

రవి మాట్లాడలేదు—కొంచెం ఆగి—

" నువ్వు పూర్తిగా అలసిపోయి వున్నావు. విశ్రాంతి తీసుకో. నిన్ను నేను బలవంతంచేసి బాధిస్తానని కలలో కూడా అనుకోకు. నాకు నీ పరిపూర్ణమైన ప్రేమ కావాలి. నువ్వంటే నా కిష్టం " అని అక్కడి నుండి వెళ్ళిపోయాడు.

" హూ-ప్రేమ " అని హుంకరించింది కానీ కమలిని పెనంమీంచి పొయ్యిలో పడిపోయినట్లు ఫీలయ్యింది.

మర్నాడు రమ వస్తూనే కమలిన్ని కౌగలించుకుంది. ఎన్నో కబుర్లు చెప్పింది. కానీ కమలిని రమతో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడలేకపోయింది. తన తప్పేమీ లేకపోయినా తనొక తప్పుడు స్థితిలో వుండిపోయినందుకు అవమానపడిపోయింది. హాయిగా, కులాసాగా కాలక్షేపం చేద్దామనుకుని వచ్చి కూడా మనసు విప్పి మాట్లాడలేకపోయింది—

రాత్రి గడిచింది. రమలో కొట్టొచ్చినట్లు మార్పు కనిపించింది. ముభావంగా వుంది. తనతో రవి ప్రవర్తన ఒక్కసారి చూసిన ఎవరికైనా అలాంటి అభిప్రాయం కలుగుతుంది. నిజానికి తనకా ప్రవర్తనతో సంబంధం లేకపోయినా అదెవ్వరికి కావాలి ?

అసలు ఒక ఆడదాన్ని తనవైపు తిప్పుకోవాలనుకుంటే ఆమెకు తనకూ మధ్య చాలా దగ్గర బంధం వుందనే భావం చూసేవారికి కలిగించి, ఆమెని యిరకాటంలో పెట్టి, నెమ్మదిగా ఆమెని అసహాయురాల్నిచేసి, తన ప్రయత్నం సఫలం చేసుకుంటాడు మగాడు. అది అతను ఆడే దుర్మార్గమైన నాటకంలో మొదటి భాగం.

" రేపు వెళ్తాను రమా " అంది కమలిని.

రమ కళ్ళల్లో ఆశ్చర్యం, హేళన మిళితమైన చిరునవ్వు—

" ఏం ? అప్పుడే ఎందుకు ? రెండురోజులుండి వెళ్ళు " అంది.

" లేదు. వెళ్ళాలి " అంది కమలిని కాస్త దృఢ నిశ్చయంగా.

" సరే " అంది రమ. కమలినివైపు నిశితంగా చూసి—

" మన కాపురం కూలిపోతే, ఆ బాధతో మరొకరి కాపురం కూల్చాలనుకోవడం న్యాయమా ? " అంది. కమలిని మళ్ళీ అవమానంతో క్రుంగిపోయింది. ఆమె దగ్గర ఈ ప్రశ్నకి బోలెడు జవాబు వుంది. కానీ మాట్లాడబోతే దుఃఖం గొంతులో నిండి మాట పైకి రావడం లేదు. కానీ అప్పుడు తను మాట్లాడకపోతే రమలో అనుమానం స్థిరపడుతుంది. అది అబద్ధం. అది తను సహించలేని విషయం — అందుకే బలవంతంగా గొంతు పెగుల్చుకుని -

" రమా ! నువ్వు నమ్మినా, నమ్మకపోయినా నేను ఎవ్వరి కాపురమూ కూల్చాలని రాలేదు. ముఖ్యంగా మీ యిద్దరినీ ఒక్కరిగానే చూశానుగానీ విడిగా చూడలేదు. నువ్వు ఏదైనా అనుకుంటే అది నావైపునుంచి వట్టి అపోహ మాత్రమే. " ఇలా అంటుంటే కమలిని కళ్ళు జలాశయాలయ్యాయి. తన గురించి తను చెప్పుకోవాల్సిన పరిస్థితి కంటే దుస్థితి మరొకటిలేదు. అలాంటి దుస్థితి ఏ స్త్రీకి వద్దు. అంతకంటే అవమానం లే దీ ప్రపంచంలో అనుకుంది.

రమ రెప్పపాటులో కమలిని మానసిక స్థితి గ్రహించింది. ఆమెకీ కళ్ళనీళ్ళు వచ్చాయి. తను తొందరపడిందనిపించింది. కమలిన్ని గట్టిగా కౌగలించుకుంది.

" నాకు తెలుసు. నాకు తెలుసు. నిన్ను అవమానించిన మగ బుద్ధిని నేను అర్థంచేసుకోగలను. నా తొందరపాటుకు క్షమించు. నిన్ను నేను ఎప్పటినుంచో ఎరుగుదును " అంది ఆవేశంగా.

*

రైలు ప్లాట్‌ఫారంమీద ఆగివుంది. రమ వచ్చింది స్టేషన్‌కి. నిజానికి ఆ రైలు కమలిని ఎక్కాల్సిన రైలు కాదు. కానీ ఆ రైలు ఎందుకెక్కుతోందో అడిగే ధైర్యంలేదు.

తన మాటకి అర్థంలేదని తెలిసినా " శంకర్‌కి టెలిగ్రాము యివ్వాల్సింది " అంది రమ.

కమలిని పేలవంగా నవ్వింది.

రైలు బయలుదేరింది. నీళ్ళు నిండిన కళ్ళతో రమ చెయ్యూపింది. కమలిని తన బ్యాగులో జాగ్రత్తగా దాచుకున్న నాన్సీ ఎడ్రసు కార్డు మరొక్కసారి చూసుకుంది. రమవైపు తిరిగి చెయ్యూపింది. రైలు వేగాన్ని పుంజుకుంది.